

ปรัชญาฝ่ายโยคะ

หรือ

โยคสูตร ของมหามุนิปัตมยชลิ

โดย

ศาสตราจารย์สวามี สัตยานันท ปุรี

อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต

๑๓๖/๑ ถนนศิริพงษ์ ประนคร

คำนำ

หนังสือปรัชญาฝ่ายโยคะ ของสวามี สัตยานันท ปูรี เป็นหนังสือเกี่ยวกับหลักปรัชญาของอินเดีย ผู้ใฝ่ใจในความรู้ทางพระพุทธศาสนาและหลักวิชาควรได้อ่านและศึกษาเรื่องนี้อย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เกิดปัญญา มีความคิดเห็นแตกฉานในความรู้ยิ่งขึ้น หนังสือนี้ได้ตีพิมพ์เป็นครั้งแรกเป็นเวลานานมาแล้ว แต่เป็นเรื่องวิชาการจึงใช้ได้อยู่เสมอ และยังมีผู้ต้องการอยู่ จึงได้ตีพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งที่ ๒

พระยาอนุমানราชชน

ประธาน

อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต

คำนำ

ย่อมเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปแล้วว่า ปรัชญาฝ่ายพราหมณ์ประเภทสำคัญ แบ่งออกเป็น ๖ นิกาย. โยคะนับเป็นนิกาย ๑ ในนิกาย ๖ นั้นด้วย.

ปรัชญาฝ่ายโยคะ ได้อุบัติเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยไหน นับว่าเป็นปัญหาที่ยังไม่กระจ่างชัดพอ แต่ว่าระเบียบแห่งการบริกรรมโยคะ เท่าที่เรา หาพบในครั้งแรก คือในอุปนิษัตน์เอง. เช่น ไมตฺรายนฺตีอุปนิษत् โยคะวินฺทุ อุปนิษत् เป็นต้น. ต่อมา ท่านมหาฤषิปตัณชลิเป็นผู้รวบรวมบรรดาวิธีบริกรรมเหล่านั้นให้มีระเบียบเรียบร้อยดีขึ้น. แต่นั้นมา หนังสือที่เรายึดถือเอาเป็นหลักแห่งนิกายโยคะนี้ก็คือ ได้แก่โยคสูตรของท่านปตัณชลิ้นั้นเอง ซึ่งข้าพเจ้าได้แปลลงเป็นภาษาไทยฉบับที่ท่านอ่านอยู่นี้

สมัยปรากฏของท่านผู้นี้ คือระหว่างศตวรรษที่ ๔ ก่อนคริสตกาล ถึงศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล. ความจริง เรายังไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะกำหนดสมัยปรากฏของท่านผู้นี้ได้อย่างเด็ดขาด มีข้ออ้างอันกระจัดกระจายอยู่ในอักษรศาสตร์สันสกฤตเท่านั้นซึ่งนับว่าเป็นเป็นพยานหลักฐานพอที่จะชี้ให้สันนิษฐานถึงอุบติกาลของท่านผู้นี้ได้.

หนังสือซึ่งแพร่หลายอยู่ในนามของท่านปตัณชลิ มีอยู่ ๓ เรื่องคือ โยคสูตร ๑, มหาภายี ๑, (หรืออรรถกถาของไวยากรณ์ปาณินิ) และราชมฤคางกะ ๑ (ว่าด้วยแพทยศาสตร์) อนึ่ง, ผู้รจนานี้ ๓ เรื่องนี้ จะเป็นคนๆเดียวกันหรือไม่นั้น ก็นับว่าเป็นปัญหาที่ยังซับซ้อนอยู่ไม่น้อยอีกเหมือนกัน ข้าพเจ้าจึงขอจัดการพิจารณาปัญหานี้ไว้สำหรับในโอกาสข้างหน้าต่อไป.

จะกล่าวถึงเฉพาะท่านปตัณชลิผู้รวบรวมโยคสูตรก่อน. ดังได้กล่าวมาแล้ว ท่านปตัณชลิเป็นเพียงแต่ผู้วางระเบียบการฝ่ายโยคะ. ระเบียบการซึ่งปรากฏอยู่ในสมัยอุปนิษत् ซึ่งมีไมตฺรายนฺตีอุปนิษत्เป็นอาทิ ย่อมผิดแผกออกไปจากระเบียบการแห่งปตัณชลิ. กล่าวคือ ตามแนวแห่งอุปนิษत् องค์แห่งโยคะมีอยู่ดังนี้ คือ ปาณายาม, ปรีตยาหาร, ธยาน, ธารณา, ตรรก และ สมาธิ ส่วนองค์ตามแนวแห่งโยคสูตร คือ ยม, นิยม, อาสน, ปาณายาม, ปรีตยาหาร, ธารณา, ธยาน และ สมาธิ. ข้อที่น่าสังเกตในระวางองค์การทั้ง ๒ นี้มีอยู่ว่า ท่านปตัณชลิได้ตัดตรรกในฐานะเป็นองค์แห่งโยคะออกเสีย.

อนึ่ง, อาศัยพรหมชาลสูตร พอที่จะชวนให้เห็นได้ว่าเคยมีนิกายๆหนึ่ง ซึ่งได้ถือตรรกเป็นองค์ที่จะนำไปสู่สมาธิได้ นั่นคือ ย่อมสะกิดให้เราสันนิษฐานได้ว่า ในสมัยพระองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์แห่งโยคะตามแนวอุปนิษัตินั้นได้แพร่หลายอยู่ทั่วไป พระองค์ทรงประท้วงหลักนั้นว่า ตรรกเป็นองค์นำไปสู่สมาธิไม่ได้เป็นอันขาด มาในสมัยปตัญจลิเราก็พบความเห็นเช่นเดียวกัน คือ ท่านได้ตัดตรรกออกจากระเบียบแห่งโยคะเสีย ฉะนั้นจึงสันนิษฐานได้ทีเดียวว่าสมัยปตัญจลิ ต้องเป็นสมัยหลังจากสมัยพระพุทธเจ้าโดยแน่นอน.

อีกประการหนึ่ง ในหนังสือ จรกส์หิตา (หนังสือว่าด้วยแพทยศาสตร์) ท่านจรกะ ได้อ้างถึงมติความเห็นของท่านปตัญจลิไว้ ซึ่งส่อให้เห็นว่า ปตัญจลิได้อุบัติขึ้นก่อนท่านจรกะ ท่านจรกะเป็นแพทย์ประจำราชสำนักของพระเจ้ากนิษกรราช คือศตวรรษที่ ๑ แห่งคริสตศักราช ฉะนั้น สมัยปตัญจลิจะต้องเป็นสมัยระหว่างศตวรรษที่ ๔ ก่อนคริสตศักราช ถึงศตวรรษที่ ๑ แห่งคริสตศักราช แต่ว่า ข้อความต่างๆซึ่งมีอยู่ในโยคะสูตรชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หนังสือเล่มนั้น ได้รวบรวมรจนารุ่งขึ้นสมัยเมื่อพระพุทธศาสนากับศาสนาพราหมณ์ยังลงรอยกันและเดินทางร่วมกันอยู่ ซึ่งได้แก่สมัยไม่หลังจากศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตศักราชนัก อาศัยเหตุผลเหล่านี้เป็นแง่เงื่อน เราจึงตกลงได้ว่าสมัยอุบัติกาลของท่านปตัญจลิ จึงควรต้องเป็นสมัยระหว่างศตวรรษที่ ๔ —ที่ ๒ ก่อนคริสตศักราช ดังนี้

โยคะเราแบ่งได้เป็น ๒ สาย สายหนึ่งเป็นไปในทางปรัชญา ซึ่งกล่าวถึงสภาพแห่งบุคคลกับโลกและอีกสายหนึ่ง ได้แก่การบริกรรม ซึ่งมีการบังคับการหายใจเป็นแก่นสำคัญ ความจริง การบังคับการหายใจในฐานะเป็นการบริกรรมอันหนึ่งนั้น ย่อมมีแพร่หลายอยู่ในทุกๆศาสนา ซึ่งได้อุบัติขึ้นในดินแดนของอินเดีย แต่นิกายโยคะ ได้เอาใจใส่ในข้อนี้มากยิ่งขึ้นกว่านิกายอื่นๆ อาศัยการณ์อันเป็นมาเช่นนี้แหละ จึงได้ทำให้นิกายโยคะ กลับกลายเป็นของลึกลับสำหรับสายตาของมหาชนบางหมู่บางคณะ หรือบางคน ซึ่งไม่หยั่งรู้ความจริงแห่งโยคะแม้แต่น้อยหนึ่งขึ้น โดยเอนกนัยอาทิที่มีอยู่ เช่น บางคนอ้างว่า โยคะคือการเล่นกลชนิดหนึ่ง, โยคะ คือการสะกดใจ, โยคะ คือไสยศาสตร์ หรือมารยาศาสตร์, โยคะ คืออิทธิฤทธิ์ เป็นต้น. แต่ว่า ตามความจริงโยคะคืออะไร เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนในเบื้องต้นแห่งหนังสือเล่มนี้เอง ตอนที่ท่านปตัญจลิ ได้แสดงความบัญญัติแห่งโยคะไว้ว่า “โยคะคือ นิโรธแห่งพหุติดการของจิตต์”

เนื่องจากในเรื่องโยคะ มีความเห็นของมหาชนบางหมู่ บางคณะ บางคน อัน
แปลกประหลาดเช่นนี้มักเข้ามาแอบแฝงอยู่ และทั้งมักมีนักเขียนเรื่องโยคะบางคน ได้
พยายามบรรยายลัทธิโยคะไว้โดยมิได้อ่านหรือปริกษาหาหรือกับหนังสือเดิมหรือต้นฉบับ
แม้แต่ฉบับเดียว จึงทำให้ข้าพเจ้าอดทวนนึกถึงวาเสฏฐสูตร ที่พระองค์พระพุทธเจ้า
ทรงรับสั่งอ้างถึงเรื่องคนตาบอดเป็นอุปมาไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงได้ปลงใจแปลฉบับเดิม ซึ่ง
นิยายโยคะถือเอาเป็นหลักฐานลงสู่ภาษาไทย. ทั้งนี้ก็เพื่อจะสนับสนุนหรือชักจูงให้
ผู้สนใจในโยคะมองเห็นว่า โยคะคืออะไรแน่.

แต่ว่าหนังสือเล่มนี้ ท่านได้ประพันธ์ไว้เป็นบทสูตร เหตุนั้น ผู้ซึ่งยังมีได้อ่าน
ตำราอื่นๆประกอบด้วยจึงตีความหมายได้ยาก ข้าพเจ้าจึงได้ประพันธ์คำอธิบายของ
ข้าพเจ้าประกอบกับคำแปลไว้ทุกๆสูตรด้วย อนึ่ง, ตามหลักแห่งภาษาสันสกฤต กิริยา
ศัพท์มักซ่อนอยู่ ข้าพเจ้าจึงจำเป็นต้องเพิ่มหรือเติมคำที่ซ่อนนั้นๆไว้ในคำแปลตามที่
เห็นสมควร. แต่ว่าได้ทำวงเล็บไว้เพื่อให้ผู้อ่านรู้ว่า ตอนไหนเป็นเดิมเข้ามาและตอน
ไหนเป็นสูตร ในเวลาอ่านคำแปลผู้อ่านจำเป็นต้องอ่านคำแปลซึ่งมีอยู่ในวงเล็บ
พร้อมๆกันไปด้วย จึงจะหาความหมายได้ถูกต้องชัดเจนดี

สวามี สัตยานันท ปุรี

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๒

หนังสือปรัชญาฝ่ายโยคะ หรือโยคสูตร ของมหาหมุนิปัตตยาชลิ ซึ่งท่านกำลังอ่านอยู่นี้ เป็นนิพนธ์เล่มหนึ่งในจำนวนหลายเล่มที่ท่าน สวามีสัตยานันท์ ปุรี ได้เรียบเรียงไว้ในระหว่างยังมีชีวิต และพำนักอยู่ในประเทศไทย ผู้อ่านย่อมจะทราบได้ดีว่าหนังสือเล่มนี้เต็มไปด้วยหลักวิชาการเพียงไร อาจจะกล่าวได้เต็มปากว่าในยุคปัจจุบันท่านสวามีสัตยานันท์ ปุรี เป็นชาวภารตคนแรกที่ได้เข้ามากระจัดเกลี่ยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย กับภารตประเทศให้แน่นแฟ้นดุจกาลก่อนโดยใช้ปากกาเป็นเครื่องมือ เป็นสิ่งที่แน่นอนเหลือเกินว่า ถ้ามฤตยูไม่คว่นพรากท่านไปจากเราเสียก่อนแล้ว ป่านนี้เราคงจะได้อ่านหนังสือที่เต็มไปด้วยหลักความรู้จากท่านอีกหลายเล่มอินเดียเป็นดินแดนแห่งวิทยาการนานับประการ แต่จะหาผู้ที่ทรงคุณวุฒิรอบด้านที่สามารถถ่ายทอดคัมภีร์ปรัชญาต่างๆเหล่านี้ออกมาให้เป็นที่ประจักษ์แก่โลกภายนอก เช่นท่าน สวามี สัตยานันท์ ปุรี นั้น เข้าใจว่าคงจะหาได้ไม่ใช่นัก.

อาศรมฯ ขอแสดงความขอบคุณแต่สำนักพิมพ์คลังวิทยาไว้ ณ ที่นี้ด้วย ที่ได้ช่วยเหลือพิมพ์เล่มนี้เสนอแต่ท่านผู้อ่านอีกเป็นคำรับรอง อาศรมฯหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นอนุสรณ์อีกชิ้นหนึ่งที่จะทำให้เราและอนุชนรุ่นหลังระลึกถึงท่าน สวามี สัตยานันท์ ปุรี ผู้มีความปรารถนาอย่างสูงสุดที่จะให้ประชาชนชาวไทย และชาวภารตมีความเข้าใจในกันและกันดีและสนิทสนมยิ่งขึ้น เพื่อดำรงไว้ซึ่งมิตรภาพอันมีมาแล้วแต่กาลก่อน

คำว่า โยคะ นั้น มีคำแปลคำหนึ่งว่า บวก หรือ รวม ได้เหมือนกัน ฉะนั้น อาศรมฯ ขอตั้งความหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะเป็นทั้ง บวก หรือรวม แห่งความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศไทยกับภารตประเทศต่อไปในอนาคตนานเท่านาน.

บัณฑิตยมนาถ สรมา

ผู้อำนวยการ

อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต

และ

หอสุมุด สวามี สัตยานันท์ ปุรี

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ ๓

อาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต มีความยินดีที่ได้มีโอกาสพิมพ์หนังสือ “ปรัชญาฝ่ายโยคะ” ของท่าน สวามีสังฆยานันท ปุรี มาเสนอท่านผู้อ่านอีกครั้งเป็นครั้งที่ ๓ นับแต่การพิมพ์ครั้งที่ ๒ ได้สำเร็จเรียบร้อยออกสู่ตลาด ก็ปรากฏว่าบรรดามิตรสหายชาวไทย ผู้ใฝ่ใจในวิชาความรู้ ได้ต้อนรับหนังสือวิชาการเล่มนี้เป็นอย่างดีเสมอมา อันที่จริง “ปรัชญาฝ่ายโยคะ” ได้ขาดตลาดเป็นเวลานานมาแล้ว และได้มีท่านผู้สนใจติดต่อมายังอาศรมฯ ทั้งโดยตนเองและโดยจดหมายขอให้พิมพ์หนังสือเล่มนี้อีก อาศรมฯ เองก็ปรารถนาที่จะสนองความต้องการของผู้ใฝ่ใจในวิชาความรู้ทั้งหลาย และโอกาสนั้นก็ได้มาถึงแล้ว ณ บัดนี้

“ปรัชญาฝ่ายโยคะ” เป็นของกำนัลและอนุสรณ์อันล้ำค่าชิ้นหนึ่งซึ่งท่าน สวามี สังฆยานันท ปุรี ได้มอบไว้ให้แก่ประชาชนและประเทศชาติไทยอันเป็นที่เคารพรักของท่านไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประชาชนและประเทศชาติมาตุภูมิของท่านเอง

ก็แหละ “โยคะ” นั้นคืออะไรเล่า? ต่อคำถามข้อนี้เห็นจะไม่มีอะไรดีไปกว่ายกเอา สูตรที่ ๒ ของคัมภีร์เล่มนี้เองมาตอบ และนั่นก็คือ “โยคศุจิตฺตฺวฤตฺตฺตินิโรธะ” ซึ่งแปลว่า “โยคะคือการหยุดพฤตติหรือความเคลื่อนไหวของจิตต์” จิตหรือใจของคนเรามีความเคลื่อนไหวและมีความสำคัญเพียงใดนั้น เห็นจะไม่จำเป็นต้องอธิบาย ท่านผู้สนใจอ่านหนังสือชนิดที่ถืออยู่ในมือของท่านนี้ ก็คงจะทราบคืออยู่แล้ว เพื่อให้เรื่องราวบริบูรณ์และเพื่อเปิดโอกาสให้ท่านได้ศึกษาพิจารณาด้วยตนเอง ข้าพเจ้าใคร่จะขอเสริมแต่เพียงสั้นๆว่า ปรัชญาฝ่ายโยคะ คือหลักวิชาที่ว่าด้วยทำอะไร คนเราจึงจะสามารถควบคุมและเอาชนะใจของตนเองได้ ก็เมื่อเราสามารถควบคุมและเอาชนะใจของเราได้แล้ว ความสุขก็ย่อมเป็นของเรา สมดังพระพุทธทวจนะในคัมภีร์ธรรมบทที่ว่า “จิตตฺทนต์ สุขาวหิ” (จิตที่อยู่ในควบคุมแล้วย่อมนำมาซึ่งความสุข) มิใช่หรือ?

ข้าพเจ้าหวังว่า ในสภาพแห่งโลกยุคปัจจุบันซึ่งความสุขทางกายดูออกจะเป็นสิ่งที่หาได้ง่ายกว่าความสุขทางใจเช่นนี้ การนำเอาหลักการในหนังสือ “ปรัชญาฝ่ายโยคะ” ซึ่งอยู่ในมือของท่านนี้ มาศึกษาอย่างพินิจพิจารณา และปฏิบัติตาม คงจะก่อให้เกิดความสุขสงบแก่จิตใจของท่านได้บ้างไม่มากก็น้อย

ในนามของอาศรมวัฒนธรรมไทย - ภารต ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรทุกท่านที่มีส่วนอนุเคราะห์ทั้งในด้านกำลังทรัพย์และกำลังใจ ยังให้ “ปรัชญาฝ่าย

โยคะ” ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๓ นี้ สำเร็จเป็นรูปร่างขึ้นมาได้ และหวังว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นเสมือนประทีปอีกดวงหนึ่งที่ช่วยส่องแสงให้บรรดามิตรชาวไทย ได้มีโอกาสเข้าใจกลุ่มทรัพย์วิทยาการของภารตประเทศได้ดียิ่งขึ้น สอดตามความปรารถนาดั้งเดิมของทำผู้นิพนธ์ซึ่งได้ล่วงลับไปแล้ว

รมนานถ สรมา)

บัณฑิตรมนานถ สรมา

ผู้อำนวยการ

อาศรมวัฒนธรรมไทย — ภารต

พระนคร

วันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๑